

Antikvarisk konsekvensbeskrivning
**FÖRSKOTTET 2, STOCKHOLM –
DETALJPLAN FÖR BOSTÄDER**

DP 2023-06117
2025-02-27
Peter Joseph

Bakgrund

Fastighetsägaren Murkronan har i samarbete med Urban Couture arkitekter tagit fram planunderlag för att inom fastigheten Förskottet 2 i stadsdelen Hägerstensåsen, Stockholm uppföra en ny byggnad samt bygga om befintligt f d posthus till bostadsändamål.

Förskottet 2 är blåklassat av Stadsmuseet och besitter därmed synnerligen höga kulturhistoriska värden. Tyréns har bistått ägare och arkitekter i planarbetet och tagit fram en kulturmiljöutredning kring kulturvärden inom fastigheten och dess närområde.

I samråd med Stockholms stad har ägare och arkitekt utvecklat planunderlaget med beskrivningar, ritningar och illustrationer, daterat 2025-02-27.

Tyréns har fått i uppdrag att analysera föreslagna åtgärders påverkan på kulturhistoriska värden och sammanställa en antikvarisk konsekvensbeskrivning. Som utgångspunkt för konsekvensanalys och bedömningar används sammanställda uppgifter i framtagna kulturmiljöutredning, daterad 2024-02-26 och det av Urban Couture arkitekter framtagna planunderlaget, daterat 2025-02-27.

Planerade åtgärder

Planförslaget omfattar ett nytt flerbostadshus på fastighetens idag obebbyggda södra del, med lokal i bottenplan som vänder två entréer mot Riksdalertorget. I husets övriga delar anordnas bostäder, i huvudsak med storleken 2 – 2,5 rum och kök. Bostadsentréer anordnas i väster, i passagen mellan den nya byggnaden och posthuset. I öster byggs den nya huskroppen samman med det före detta daghemmet, idag Kunskaps-skolan.

Det före detta posthuset görs om till bostäder i varierade storlekar samt en lokal. Totalt finns fem entréer i förslaget, varav en är ny. På den skyddade innergården finns tre bostadsentréer till posthusets nya lägenheter. Den ena är befintlig entré invid lastbryggan som leder in till en välbevarad trapphall och det lika välbehållna karaktäristiska ursprungliga trapphuset. De två nya utgörs av en bredare huvudentré, placerad i befintlig lastöppning, och en i södra delen som inordnas i en befintlig fönsteröppning. Den tidigare postmästarbostaden i byggnadens norra del får egen entré. Den indragna entrén till postlokalen i hörnet Sparbanksvägen – Riksdalertorget blir ingång till en lokal som upptar de två sydligaste rummen i

entréplanet. I källarplanet anordnas lägenhets-, cykel- och barnvagnsförråd, tvättstugor. Undercentral/pannrum återfinns i befintligt utrymme.

Den tillkommande byggnaden har ingen källarvåning med undercentral och teknikutrymmen. Dessa anordnas i stället i posthusets södra del som idag är garageyta. Befintlig garagenerfart på gårdssidan rivs och schaktet kan nyttjas för ledningar och kanalisation mellan husen vilket sammantaget medför mindre omfattande markingrepp. Innergården genomgår en bostadsanpassning, med nytt gångstråk i återvunnen smågatsten och gräsbevuxen gårdsyta, utan korsande biltrafik. Bilparkeringar iordningställs på befintlig hårdgjorda yta i innergårdens norra del.

Posthusets anpassning till bostadsändamål blir inte påtaglig mot gaturummet. Mot innergården medför bostadsanpassningen att den ombyggda, gjutna lastbryggan med dess likaså sekundärt anordnade, helt i plåt inklädda skärmtak rivs. Ett nytt skärmtak anordnas över den nya huvudentrén. Detta utformas med den ursprungliga lastbryggans originalskärmtak som förlaga, d v s med panelklädd undersida, vilket bedöms rimma bättre med byggnadens gestaltade uttryck.

Även om posthuset invändigt delas upp för optimal lägenhetsbildning, följer planlösningen byggnadens struktur, med variation i lägenhetsstorlek från 1 till 4-5 rum och kök. Man avser även att behålla tre befintliga, ursprungliga valvutrymmen samt återanvända eller vid behov komplettera andra av byggnadens värdebärande karaktäriserande delar, främst bestående av exklusiva material som marmor och ädelträ samt bevarade armaturer.

Den nya byggnaden har en volym som samspelar med närmiljöns befintliga äldre bebyggelse. Byggnaden ges en totalhöjd på en i sammanhanget tillräckligt väl avvägd nivå mellan kringliggande två- och trevåningsbyggnader och det för Hägerstensåsens centrumanläggning utmärkande nio våningshöguset i fonden, i öster.

Den tillkommande huskroppen tar i någon mån även upp kringliggande ursprungsbebyggelses tidstypiska avskalade drag och egenskaper från det sena 1940-talet. Den lägre, mot Riksdalervägen utdragna tvåvåningsdelen (kallad "podiet" i planunderlaget) har markerad takfot som linjerar och samverkar med posthuset och f d daghemmet; "Podiet" har likt dessa även rytmiskt uppbyggd fasad med markerade fönsteromfattningar. Högdelen (kallad överkroppen) har fasad med samma okonstlade formspråk, rytmik och enhetliga färgsättning, men för 2020-talet tidstypiska högre dörr- och fönsteröppningar.

Utlåtande

Planförslaget medför nya tillskott i form av ett sex våningar högt flerbostadshus på en befintlig obebyggd yta inom en blåklassad fastighet i anslutning till Riksdalertorget, i norra delen av Hägerstensåsens centrum. Den tillkommande byggnaden har i samråd med Stockholms stads ianspråktagit den svärnyttjade grönytan och anpassats till den kulturhistoriskt intressanta närmiljön.

Byggnaden blir synlig i siktlinjen från en av de tre vypunkter som bedömts som relevanta i närmiljön; placering och anpassad höjd medför att den blir ett tillkommande, visuellt påtagligt element vid betraktelse från hörnet Sparbanksvägen – Riksdalervägen i sydväst. Från denna vypunkt är den nya byggnadens anpassade volym och indelning i två sammansatta element tydlig. Byggnadens två utdragna nedre våningar är horisontellt inordnade mot torgbildningen och till kringliggande bebyggelse.

Den högre, mer linjerade husdelen, har fyra stramt repetitivt inordnade bostadsvåningar. Den nya byggnadens högdal har en underordning gentemot det befintliga höghuset, ett tydligt respektfullt släpp mot posthuset och ett blott diskret markerat möte med Kunskapsskolan. Den nya byggnaden bidrar till en utjämnad siluettlinje som i någon mån förklarar dynamiken i samspelet mellan det solitära höghuset och den lägre, offentliga centrumbebyggelsen, däribland posthuset och f d daghemmet. Dessa kontraster i närmiljön har redan i viss mån påverkats i och med tillkomsten av det nyligen uppförda, nio våningar höga punkthuset, längre upp på Sparbanksvägen.

Föreslagen byggnads utförande och volym kan samtidigt ses som en tillräckligt måttfull anpassning och avvägt inordning i den befintliga stadsbilden, utan att för den delen bli helt själlös. Dess arkitektoniska kvaliteter behöver som alla påtagligt minimalistiskt gestaltade byggnader, exempelvis nyss nämnda nio våningspunkthus på Sparbanksvägen, betraktas över tid för att kunna värderas, såväl enskilt som i sitt sammanhang.

Omdaning av posthuset – från en av flera offentliga samhällsbyggnader kring centrumanläggningens torgbildning, till mer enskild flerbostadsbyggnad – blir inte en lika påtaglig förändring för allmänheten som den nya byggnaden innebär. Den ändrade användningen medför inga förändringar av posthusets fasader mot Riksdalertorget och Sparbanksvägen. Posthusets huvudentré i hörnet mot torget och gatan behåller ursprunglig publik karaktär. Däremot förändras den än mer insynsskyddade gårdsfasaden till vissa delar, även om dess byggnadsarkitektoniska

kvaliteter bevaras. Lastkajen, med dess omfångsrika skärmtak från 1970-talet rivs och den ursprungliga körvägen till garaget under byggnadens södra del förvinns, då posthusets nya bostadsfunktion betonas och stärks. Flera av byggnadens historiska funktionslösningar – mer diskret anordnade på och invid gårdsfasaden – blir därmed inte längre möjliga att avläsa. Detta gäller naturligtvis även posthusets befintliga tydligt funktionsanpassade planlösning. Även om byggnaden genomgått en del ombyggnader medför de genomgripande åtgärder som indelningen i 18 lägenheter med tillhörande funktionsutrymmen samt en lokal en nästan fullständig förändring.

Med en, efter byggnadens förutsättningar till stor del anpassad planlösning och tonsäker gestaltningsidé, avser man dock bevara och i viss mån förstärka vissa av byggnadens arkitektoniska kvaliteter och värdebärande karaktärsdrag. Här märks särskilt återskapande av postmästarbostaden med dess separata ingång, restaurering av ursprungliga trapphus, bevarande av tre valvutrymmen samt ambitioner att i största möjliga mån återanvända eller vid behov komplettera flertalet av byggnadens värdebärande karaktäriserande delar, såsom golv och väggbeklädnader i marmor, snickerier i ädelträ och ursprungliga armaturer.

Under förutsättning att detta förverkligas enligt den beskrivning som redovisas samt att nytt skärmtak över den accentuerade huvudentrén, stenlagda gångstråk, nya räcken, etc ges samma höga kvalitet i utförande som framställs i planförslaget bedöms förändringarna ändå kunna motiveras – där det karaktäristiska funktionella posthuset får med ny angelägen användning och transformation till flerbostadshus, som dessutom tekniskt kan betjäna det nya, moderna flerbostadshuset.

Redovisade åtgärder bedöms uppfylla till detaljplaneförslagets intentioner och samtidigt leva upp till lagkrav på anpassning till stadsbild, helhetsverkan samt varsamhet och anpassad ändring av särskilt kulturhistoriskt värdefull byggnad.

Stockholm 2025-02-27

Peter Joseph, Tyréns Sverige AB

Byggnadsantikvarie

Medlem i Sveriges praktiserande byggnadsantikvarier.

Certifierad sakkunnig kontrollant av kulturvärden enligt BFS 2011:15 KUL 2.